

runformen **krutum** som en onöjaktig skrivning för **kriutum**, ty att antaga att redan på 1000-talet *griutum* övergått till *grȳtum*, liksom våra äldsta texter med latinska bokstäver visa denna form, är väl knappast tillåtligt med hänsyn till att just i Upplandslagshandskrifter kvarstå efter kons. + r enstaka *iū*-exempel, se Kock Svensk ljudhistoria 2, s. 335 f.» Trots de skäl som här anföras torde icke böra förnekas, att vi i skrivningen i: **krutum** kunna ha ett tidigt exempel på övergången *iū* till *ȳ* efter r föregånget av g. Att »enstaka *iū*-former» finnas i handskrifter av Upplandslagen utgör icke något oöverstigligt hinder för ett dylikt antagande. Man kan jämföra med det välkända förhållandet, att former med *ia* ofta påträffas i de äldsta handskrifterna trots att flera runinskrifter ge exempel på att övergången *ia* till *iä* har inträtt.

Av stort intresse är också runföljden 83—88 **likhus**. Ordets innebörd har varit föremål för diskussion; se S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1951. Brate tolkar ordet (i *Södermanlands runinskrifter*, 1924—36, s. 136) som »härbärke» och anser, att första leden består av ordet *líkn* f. ('barmhärthet mot den nödlidande'), »som i sammansättningsfogen förlorat -n». Trots de skäl som Brate anför för tolkningen 'barmhärthetshus', 'härbärke' torde **likhus** ha haft betydelsen 'grav', 'gravkista'; se S. B. F. Jansson a. a.

U 818 är en skicklig runristares verk. Vilken denne har varit kan tyvärr ännu ej bestämmas.

819. Mysinge, Kulla sn. Nu i Fribergs allé.

Pl. 124.

Litteratur: B 631, L 754, D 1:119. J. Bureus, Fa 6 s. 102 n:r 45 (Aschaneus), s. 135 n:r 3 (Axehiell), Fa 5 n:r 101, Fa 1 s. 25, Ff 6 n:r 48; J. Rhezelius, Fa 10:1 n:r 86; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 91; R. Dybeck, Reseberättelse för år 1865 (ATA); O. Gumælius och C. W. Paykull, Några ord till upplysning om bladet »Sigtuna» (1865), s. 54; UFT h. 1 (1871), s. 22; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 52; E. Hellman och A. Karlén, Fornminnesinventering i Kulla socken år 1927 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fa 10:1); J. Bureus, kopparstick (i Ff 6); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 631); Dybeck (D 1:119).

Runstenen står i allén Mysinge—Friberg, 2 m. NÖ om vägkanten, 100 m. SÖ om Skomakar-torp, 125 m. SÖ om den punkt, där allén börjar i väster. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Enligt Aschaneus stod stenen »J Mysingö äng» och enligt Axehiell »J ängan där Samme-städhes» [= vid »Mysing»]. (Fa 5: »Fitia Sokn ... Mysinge ängen». Ff 6: »Mysinge Engen».) Rhezelius (i Fa 10:1): »Holm Sochn. Och¹ i Myssingz Ängien» (»Holm» är av Bureus ändrat till »Fitia»). — I *Ransakningarna* 1667—84 finnas följande uppgifter om runstenar vid Mysinge upptagna under Fittja sn: »J Myssinge äng² två Steenar [= U 819, 820], een skrifwin på och een Uthan Skrifft, 1½ al:^r öfwer Jorden. Item widh Myssinge byen, een stoor Steen uth medh Wägen skrifwin på, å sudh liggandes, widh pass 2 al:^r öfwer Jorden [= U 821].» — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Mysinge Eng, Fittia Sochn, Lagunda Häradh. 1 [runsten] på hwardera sidan högen» [= U 819 och 820]. I träsnittets nedre kant står »Grefinnan Forbuss Sättegård» (B 631: »Mysinge äng»; L 754: »Mysinge äng, vid en hög»; i båda arbetena upptagas Mysingestenarna på Fittja socken). — Enligt Dybeck (i *Sveriges runurkunder*) »ligger [stenen] utmed vägen mellan Mysinge och Friberg, invid en något skadad skeppssättning.» I reseberättelsen för år 1865 skriver Dybeck: »Egaren af denna gård [= Friberg] hade låtit resa tvenne fallna Runstenar derstädes.» I beskrivning till Geologiska kartbladet »Sigtuna» omtalas två runstenar »vid Fribergs allé». — UFT (1871): »Mysinge äng vid en hög ... Upprest vid

¹ = Också. Uttryckssättet förklaras av att också U 820 stod i samma äng.

² Ovanför raden har Hadorph skrivit: »Ther nu är Freberga Sättegårdh».

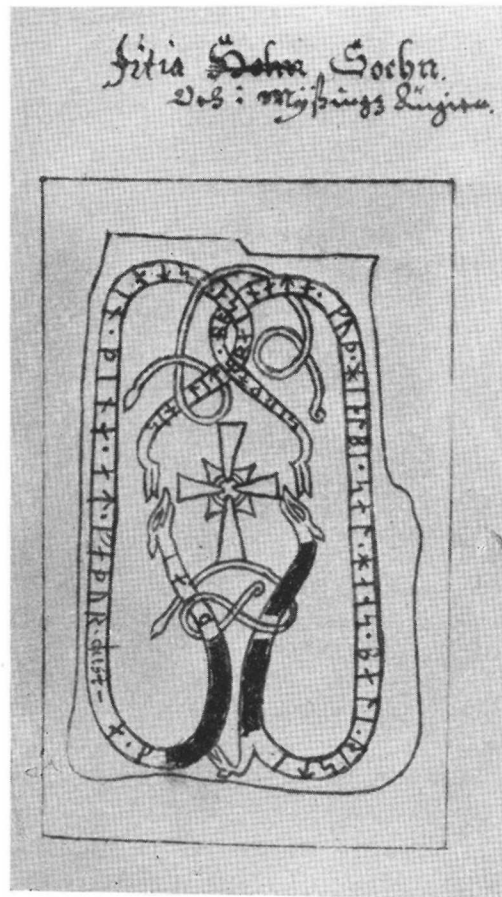

Fig. 274. U 819. Mysinge, Kulla sn. Efter teckning av Rhezelius.

Friberg; således nu tillhörande Kulla socken, dit den äfven af D[ybeck] finnes hänförd.» Den som har flyttat och rest stenen är »landshöfdingen i Vesterbottens län Erik Victor Almqvist». — Enligt E. Hellman och A. Karlén står stenen »invid o. N vägen Mysinge—Friberg, 100 m. Ö Skomakartorp» i »kanten av moränås».

Grå granit. Höjd 1,80 m., bredd 1,10 m. Ristningen är kraftigt huggen med breda, rundade linjer. Ytan vittrar. Nedtill ha stora partier av ristningen gått förlorade genom flagring.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 631):

· sin · lit · raisa · staia · pena · at · faður -- ... [t]a -- þah ·
 5 10 15 20 25 30 35
 · sirþar · boanta · kup · hielbi · sal [hans · bali · r]isti ·
 40 45 50 55 60 65 70

S(v)æinn(?) let ræisa stæin þenna at faður ... Sigríðar boanda. Guð hielpi sal hans. Balli risti.

»Sven(?) lät resa denna sten åt (sin) fader ... Sigrids man. Gud hjälpe hans själ. Balle ristade.»

Till läsningen: De båda slingorna börja och sluta med sk. 2 i är grunt. 5 i är ej stunget. 16 a står på ett knöligt och vittrat ställe. Bst har gått förlorad på vänstra sidan av hst. Sk efter 16 a har funnits i en djup, utvittrad fördjupning. 17 þ är djupt och tydligt, trots att ristningsytan här är ojämn och vittrad. 18 e är stunget med ett kort tvärstreck, placerad något åt

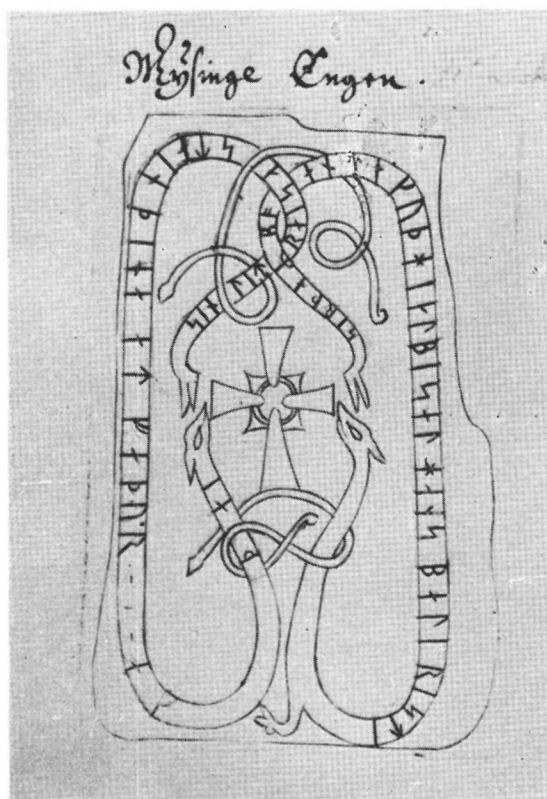

Fig. 275. U 819. Mysinge, Kulla sn. Efter kopparstick i F f 6.

Fig. 276. U 819. Mysinge, Kulla sn. Efter B 631.

vänster. 26 u och 27 r ha förlorat nedre delarna. Av runorna 28 och 29 återstår endast de övre delarna. Därefter är ett stort stycke av ristningsytan avflagrat. Avståndet till den bevarade runan 31 a är 48 cm., vilket kan ha gett plats åt 7 runor. Av r. 32 återstår endast ett kort stycke av hst. I 35 h är »n-bst» djupare och kraftigare huggen än »a-bst»; Balle har här rättat ett först hugget a till n, jfr förväxlingen 16 a. 42 b och 55 b ha en för Balle typisk form. 48 k är ej stunget. 53 e överensstämmer med 18 e. Efter 59 l är ett stort parti av ristningsytan bortslaget. Före 69 i synas nu inga säkra spår av ristning. 71 t har förlorat högra bst. — Aschaneus (F a 6): **sirþar** (auk) · oanta · kup · hialbi · sialana · bali bisui sin · lit · raisa · stain · þ · ina at faþur sin · ata · kopna : — Axehiellm: sin · lit · raisa · stain · pina · at · faþur · a · kþih · sirþar · boanta · kup · hialbi · sal · hans · bali · risti · (F a 5: sin lit raisa stain pina at faþur sin --- ata kopan »å andra ormen» sirþar boanta kup hialbi sal hans : bali risti ·) — Rhezelius: sin lit raisa · stain · pina · at · faþur · . . . a · k . . . þai sirþar · boanta · kup · hialbi · sal · hans · bali · risti · — Hadorph: sin · lit · raisa · stain · pona · at · faþur . . . ta k þah sirþar boanta · kup · hialbi · sal · hans · bali · risti — Dybeck (D 1: 119): · sin · lit · raisa · stain · pona · at · faþur (·) iu . . . t · a k þah · sirþar · boanta · kup · hi · lbi · sal . . . bali · rist · (·)

Inskriften börjar med ett personnamn, som skrives **sin**. Detta kan vara felristning för *Sveinn* eller *Steinn*. Ett namn skrivet på samma sätt, alltså **sin**, förekommer på U 776.

Runföljden 36—41 **sirþar** återger tydligen det i runinskrifterna icke ovanliga kvinnonamnet *Sigrið(r)* i genitiv.

32—35 **-þah** innehåller troligen adj. *godan* (ack.). Eftersom det föregående ordet av äldre

läsningar att döma bör ha slutat på ...**ta** ligger det nära till hands att antaga, att runföljden 21—35 har haft följande utseende: **·at·faþur·[sin·boan]ta·koþan·** i all synnerhet som detta antal runor kunde få plats på det skadade partiet. En sådan rekonstruktion är emellertid behäftad med två svagheter: dels får man ingen uppgift om faderns namn, vilket man avgjort skulle ha väntat, dels lyder inskriftens fortsättning **sirþan boanta**. Det ifrågavarande partiet skulle då få följande lydelse: ... *at faður sinn, boanda goðan, Sigriðar boanda*. Det förefaller föga troligt, att Balle skulle ha givit inskriften denna form. Snarare skulle man vilja förmoda, att det skadade partiet, med runföljden 28—31, har innehållit poss. pron. **sin** följt av faderns namn; *goðan* hör i så fall till appositionen, alltså ... *faður sinn N. N., goðan boanda Sigriðar*.

U 819 är den enda runsten i Lagunda härad, som har signerats av Balle.

820. Mysinge äng, Kulla sn.

Litteratur: L 775. J. Rhezelius, Fa 10:1 n:r 85; J. Bureus, Fa 5 (anmärkning under n:r 101); Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 90.

Avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fa 10:1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta).

Den nu försvunna, figurristade stenen stod enligt Rhezelius »J Mysinge Ängien», alltså i samma äng som U 819. Bureus skriver i Fa 5 i samband med behandlingen av U 819: »Där är och en med 2 par Ormar, men om Runorna spörs intet.» Om uppgifterna i *Ransakningarna* se

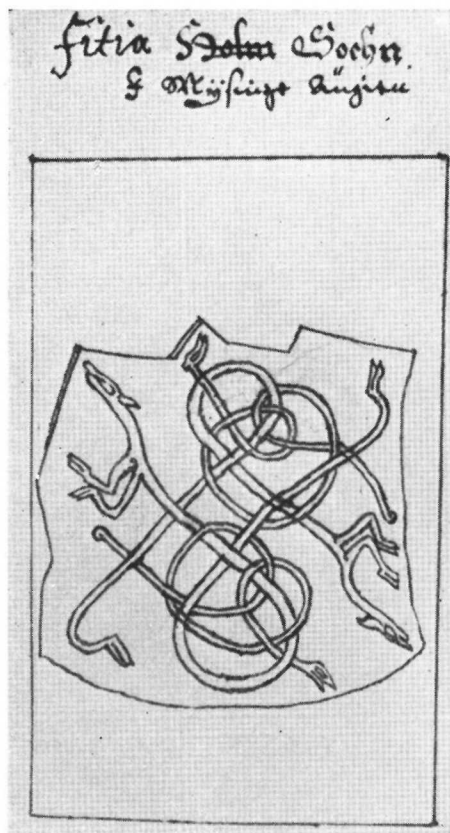

Fig. 277. U 820. Mysinge äng, Kulla sn.
Efter teckning av Rhezelius.

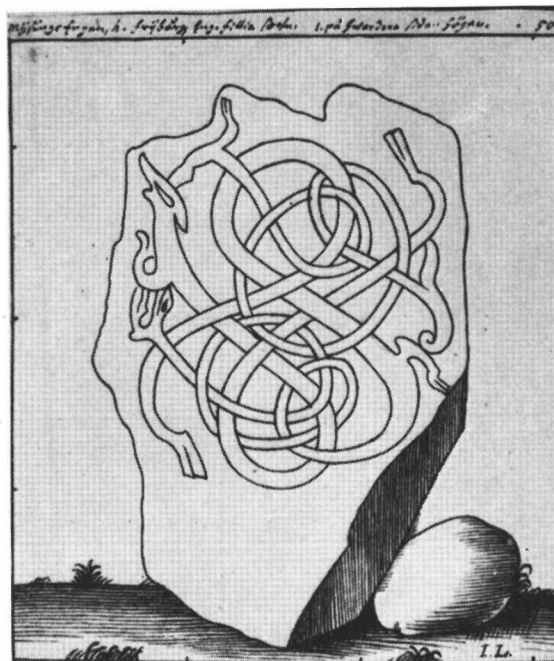

Fig. 278. U 820. Mysinge äng, Kulla sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta.